

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych
3.0 Polska(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

Załącznik Kulturoznawczy 2/2015

Załącznik

ИНТЕРВЮ НА „ЗАЛОНЧНИК КУЛТУРОЗНАВЧИ”

ПИСАТЕЛ НАД ГРАНИЦИТЕ РАЗГОВОР С ГЕОРГИ ГОСПОДИНОВ

Анелия Радомирова

Бригида Павловска-Йонджик

Анелия Радомирова: Струва ми се, че този разговор ще е за преминаването на границите – тези между страните и тези – между езиците и културите. През заветните 90-те, още като студентка по славянски филологии в Софийски университет, започнах да пиша и публикувам в „Литературен вестник”. Познавах те като поет и най-вече като редактор на „Вестника”. Там публикувах първите си преводи на съвременна полска поезия. Моят път продължи в Полша, останах да живея и творя тук. В България превеждах полска поезия на български език, тук започнах да пиша за българската литература на полски език – превеждам доколкото е възможно нашата култура на този много различен по образност език. Това е моят начин на живот, на запазване на жизнената връзка с родното. Дори този разговор между двама българи, който се провежда на майчиния им език, ще бъде преведен на полски и ще се чете на полски. Ще бъде един опит да се пренесе нашето светоусещане на този език...

- **Георги Господинов:** Да, пазя ясно спомена си за 90-те и продължавам да мисля, че това беше едно от наистина важните десетилетия в българската литература, а и в общото ни живеене за последния поне половин век. Имаше енергия, радост от случването на нещата, усещане за бъдеще, хоризонт, който после рязко се сви.

- А.Р.: Имаш едно есе, което се казва „Варшавите ни”. От своя страна то е за романа на Георги Марков „Жените на Варшава”. Виждаме се за пореден път във Варшава – по-често те виждам отколкото в България. На всеки две години идваш в тази източноевропейска столица. Как я усещаш?

- Г. Г.: Чувствам се добре тук, както и във Вроцлав, Краков, Познан. Полша има много силна литература в последното десетилетие, всъщност имала е винаги. Имам приятели тук, които ме зареждат с желание да продължа да пиша, Олга Токарчук е една от тях. Полша изглежда като много живо място конкретно в изкуството. Място, където има желание да се случват нещата. Тук получих и поканата да напиша първото си либрето.

- Бригида Павловска-Йонджик: Бих искала да се спрем за момент на проблема за прекрачването на границите, но в малко по-различен аспект. Интересува ме по-точно въпроса за заобикалянето или премахването на границите като екзистенциален или творчески проблем. В „Естествен роман” например, както Анджей Кушневич в „Кралят на двете Сицилии”, използвате стратегията на умножаване на различните начала на творбата. Това създава ефект на елиминиране на началото...

- Г.Г.: Винаги съм искал книгите ми да са като „отворени системи”. Да си говорят директно с читателя, да му оставят достатъчно свобода. Не вярвам в твърдите жанрове, не обичам всезнаещите и сигурни разказвачи. Аз самият не живея в чист жанр. Мисля, че нито едни наш ден не протича само в един жанр. Така че ми идва съвсем естествено, литературно и екзистенциално, както казвате, да заобикалям граници.

- Б.П-Й.: Бихте ли пояснил на полските читатели концепцията за „фасетъчния роман”? Изразът не изглежда много ясен,

а експликацията му, която откриваме в романа ви, има по-скоро метафоричен характер...

- Г.Г.: Дефиницията е дадена в „Естествен роман“ през фасетъчното устройство на окоето на мухата. Но в друг смисъл – това е роман, адекватен на начина, по който преживяваме себе си днес. Ако вярваме на Стендал, че романът е огледало, днес бихме могли да кажем, че това огледало се е строшило на хиляди малки парченца. И всяко отразява свой свят. Правото на множество гледни точки е също част от фасетъчната стратегия.

- А.Р.: Какво мислиш за преминаването на границите, на езиците, на думите... В Полша си по случай премиерата на „Space Opera“ на полския композитор Александър Новак, който те е убедил да напишеш либретото за нея...

- Г. Г.: Да, преди две години получих мейл от полския композитор Александър Новак, когото не познавах. Беше чул мое интервю по полското радио „Тройка“, ако не се лъжа. Запалил се, издирил преведените ми на полски книги, намерил мейла и ме покани да напиша либрето за бъдещата му опера. В началото отказах, защото никога не съм се занимавал с това, но той успя да ме убеди. Това наистина беше преминаване на различни граници. Писах либретото, преди да имаме музиката, така че търсех думите и ги вкарвах в някаква въображаема, моя си композиция. Пиших за полска публика, която не познавах, за жанр, който също не познавах добре. Темата, която избрах, за полета на първата двойка до Марс, също беше предизвикателство. Беше авантюра във всеки случай. Но мисля, че се получи. Поне ако съдя по отзивите след това. Аз също се радвам, че опитах.

- А.Р.: Преди години на премиерата на „Естествен роман” във Варшава ти зададох наивния въпрос дали смяташ, че изкуството може да спаси света. Ти отговори „да”. Какво мислиш сега?

- Г.Г. Наивността ми не се е променила много. Но все пак сега бих отговорил малко по-внимателно. Изкуството може да спаси човека, отделния човек. Но това също е път, по-добрият път към спасяването на света.

- А.Р.: Ти си много превеждан автор, чуваш думите и текстовете си на много различни езици, книгите ти се четат от хора от много далечни култури. Като арабската например... Какво остава от това преминаване? То също е част от нашето мобилно и глобално битие...

- Г. Г.: Да, пътувам подир книгите си като бедуин след камилите. И това, което мога да кажа със сигурност, е, че най-важните неща, най-личните неща са преводими, слава Богу. Тъгата е тъга навсякъде, детството е детство, щастието е щастие, под каквито и имена да се явяват. Моето писане е лично, твърде лично, но струва ми се, тъкмо личното, персоналното е наистина универсално. Разбира се, забавно е да търсиш и различията в начина, по който другите култури четат книгите ти. В Исландия например намериха „Естествен роман” за много весел, пълен с ирония и жизненост. Другаде, в САЩ и Германия например, го четоха като книга на отчаянието. Във Франция потърсиха корените на романа в прозата на Бодлер, но и на Перек. Такива неща.

- А.Р.: Вселяваш се в историите на хората... Все още ли влизаш в чужди истории? „Физиката на тъгата” започва с „Аз сме”? Как да го четем това изречение? Пак като емпатично бродене назад в личната история на едно дете, каквото е всеки от нас? Носим следите от историите на поколенията преди нас. Това ли значи това

„аз сме“? Или освен това е и израз на твоите емпатични „влизания“, „мнавания“ през другите съдби, нещата?...

- Г. Г.: „Аз сме“ е ключът към емпатията, най-кратката формула за това. Граматически фразата е сгрешена, но смислово, струва ми се, е вярна. Не просто да слушаш и съчувстваш на чуждите истории, а да се вселяваш в тях или по-скоро да ги приютяваш в своето тяло. Правилно каза, носим следите от историите на предишните поколения, бродим из тях, но също така емпатът може да броди и в историите на тези след нас. Носим същата отговорност и за тях.

- А.Р.: Автобиографизмът на книгите ти.... Не свършва.... Струва ми се, че си едновременно и в реалния си живот на Георги Господинов, и в историите си... Давам си сметка, че никой никога не казва всичко, но: къде е границата между живот и литература за теб?

- Г. Г.: Отдавна съм престанал да забелязвам тази граница. Понякога се чудя, кои от спомените ми са истински случили се и кои са част от някоя книга. Виж, това е дълъг и интересен разговор, кое е реално и кое съчинено. Всичко, което ни се е случило и го разкажем, облечем го в думи, вкараме го в история, вече е отвъд реално и нереално. Литературата и разказването са някаква трета материя, трето състояние отвъд истинно и неистинно. Това е нейното чудо.

- А.Р.: Разказването на истории, търсенето на смисъл ... пишеш, че литературата отлага края ... на света? Като Шехерезада, още един ден живот?

- Г. Г.: Да, вярвам, че едно от големите чудеса на литературата и разказването е да отлага края. Шехерезада е най-добрият пример. С всяка история прибавяш още един ден живот. Романът ми „Физика на тъгата“ опитва точно този модел на разказване, този лабиринт на историите от „Хиляда и една нощ“.

- А.Р.: Ти си наистина успял писател. И в родината си, и в чужбина. Читателите те харесват, книгите ти се изчерпват светкавично. Как се чувстваш като успял писател? На авторската вечер спомена за правото да се провалиш...

- Г. Г.: Винаги държа това право на провал в десния си джоб. Това, което се случва с книгите, наистина е хубаво, но не се чувствам успял писател. Чувствам се като човек, който разказва общите спомени на непознати хора. Като разказвач на истории, които ще стигнат при читателя точно навреме, за да го утешат, да му дадат смисъл или да го разсмеят. Нося със себе си, където и да ида, цялото си детство, нося историите на най-близките си хора, на баба ми и дядо ми, на родителите ми. Те са истории на обикновени хора, които рядко са напусkali родните си места, достатъчно скромни и смирени. Това понякога ме спасява.

- А.Р.: Успехът ти е съпроводен и от много завист, нападки. Често споменаваш, че не понасяш агресията... Какво мислиш за българската завист, особено тази в артистичните и академичните среди?

- Г. Г.: Не понасям и не разбирам агресията. И не вярвам, че човек може да е голям писател и дребен, завистлив, агресивен човек.

- А.Р.: Докато се подготвях за този разговор, си дадох сметка, че се познаваме от 17 години, още като бе начеващ и обещаващ поет и редактор. Ти израстна пред очите ни... Беше ли тази промяна предизвикателство за теб, за приятелите ти? Какво се промени?

- Г. Г.: Да, беше и е предизвикателство за всички май. Понякога си мисля, че спечелих читатели и изгубих приятели. Писането е самота, както неведнъж е казвано. Отсъствам дълго от България, сменям места. Затварям се, няма как, когато трябва да пиша. Но помня всичките си приятели, срещи, хора, с които сме споделяли общо минало. В това съм наистина сантиментален и отдаден.

- А.Р.: В „Невидимите кризи” пишеш, че кризата е в липсата на трансценденция, скъсения хоризонт, твърде лесните обяснения на света... звучи като диагноза за всички нас, всички култури...

- Г. Г.: Да, невидимите кризи, тези на скъсения хоризонт, не са приоритет само на нашето време. Но тъкмо днес този дефицит на бъдеще е особено силен. Усещането за изчерпване запасите на смисъл, също.

Б.П-Й.: Следейки разговора ви, забелязах, че засяга преди всичко проблеми „в макро мащаб”: различни народи, различни им езици или чувствителност и съответните им гледни точки, изминалите десетилетия и променящите се поколения... И все пак мисля, че в собствените си творби най-красиво „изпълнявате” по-интимните и лични тонации, свързани с обърканите пътища на съдбата на иднивида, с тайната на съществуването на отделния човек. След прочита на книгите ви, в съзнанието ми изпъкна образът на човек, оплетен в мрежа от случайности, с убеждението, че нищо не се случва случайно; и по-конкретно запомних усещането за живота изпълнен с тайнственост и белязан с тъга по „изгубените” варианти на съществуването. В „Естествен роман” има един такъв вълнуващ епизод на кратка, но сякаш метафизична среща на красива жена във влака...

- Г.Г.: Възвишеното е навсякъде. Така започва една глава от „Физика на тъгата” и това за мен е отговорът на вашия въпрос. Вярвам в тази скрита сред всекидневието възвишеност на живота. Като писател искам непрекъснато да я откривам и показвам, не като някаква висока абстракция, не като теория, а тъкмо сред бунището на всекидневието, сред „съсипващите случайности на всекидневието”. Това е невероятно трудно, разбира се и в някакъв смисъл обречена работа, но си струва. Ако не намерим тайнството, ще трябва да го изобретим отново.

- А.Р.: В едно интервю казваш, че твоята емпатична нагласа прилича малко на източни практики. Къде намираш духовен пристан? „Боже на Берлин” – въпреки, че представя един Бог на ширпотребата е пълно с доброта и истина, но също е и молитва. Религиозен ли си? Вярваш ли в Бог? И ако да – кой е Той за теб?

- Г. Г.: Вярвам, но не бих казал, че съм религиозен в тесния смисъл на думата, не практикувам никоя религия. Моят бог е бог с малка буква, несигурен и нетраен, чувствителен и емпатичен, добър бог. За този бог на нетрайното и човешкото има повече тъкмо във „Физика на тъгата”.

А.Р.: Благодаря ти много, че се съгласи да дадеш това интервю.

Б.П-Й.: Аз също много, много ви благодаря: за разговора, за срещата през март в Българското посолство, за кореспонденцията с мен и Анелия, а също така – надяваме се – за нашето бъдещо сътрудничество.

Nowości Wydawnictwa UKSW

- Jerzy Stochmiątek,
Kryzysy życiowe osób dorosłych
- Dietrich Benner,
Pedagogika ogólna
- Kazimierz Pawłowski,
Medytacje platońskie. Rozważania filozoficzne na kanwie dialogów Platona
- Bartosz Koziński, Radosław Zenderowski,
Uwarunkowania polityki zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej

Więcej informacji na stronie: www.wydawnictwo.uksw.edu.pl